

Hadtudományi Doktori Iskola

TÉZISFÜZET

Dr. Bács Zoltán György:

Terrorizmus és kábítószer-kereskedelem Latin-Amerikában

1980 és 2019 között

című Ph.D. értekezéséhez

Témavezetők:

Dr. habil. Sente-Varga Mónika

Dr. Kasznár Attila

Budapest, 2020

Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	4
A kutatási probléma azonosítása	4
A disszertáció céljai.....	5
A disszertáció hipotézisei	6
A disszertáció módszertana	7
A kutatás eredményei	8
Latin-Amerika egyedi jellege	10
Külföldi terrorszervezetek jelenléte és tevékenysége Latin- Amerikában	12
A terrorszervezetek és a narkókartellek kapcsolata	13
Összegzett következtetés	14
Új tudományos eredmények	15
Az értekezés kutatási és tudományos értékeinek gyakorlati felhasználhatósága	16
Főbb szakirodalmi források	17
A szerzőnek a témával kapcsolatban megjelent publikációi... 18	
A doktori értekezés benyújtójának szakmai-tudományos életrajza	20

Bevezetés

Latin-Amerika a második világháború befejezése óta időről-időre a közérdeklődés homlokterébe kerül. ennek okai függenek a szubkontinens szerepének változásától a világpolitikában, az államok egymás közötti viszonyától, az egyes országok belső helyzetétől a nemzetközi együttműködéstől és a partnerországoktól. A térségre irányuló figyelem attól függ, hogy a felmerülő kihívások mennyire érintik a globális folyamatokat és erőviszonyokat, esetleg a regionális egyensúlyt.

Már az 1930-as években, leginkább Peruban megjelentek a marxista forradalomelmélet tanai, illetve az oroszországi proletárforradalom és a kínai agrárforradalom hatása.

A globális erőviszonyok átrendeződésének hatása Latin-Amerika több országában megerősítette a népi mozgalmakat és szervezeteket, ami a befolyásuk növekedését eredményezte. Az érdekérvényesítés, illetve az uralkodó rétegek ellenállása fegyverhasználathoz, a fegyveres erőszak lokális megnyilvánulásaihoz vezetett.

A Szovjetunió által vezetett együttműködési rendszer felbomlása egyet jelentett a támogatás megszűnésével a terrorszervezetek jelentős része számára. A hiány pótlására több ország, amely korábban támogatta az úgynevezett felszabadító mozgalmakat, kapcsolatokat épített ki a kábítószer-kartellekkel. A terrorista szervezetek a munkamegosztás során felügyelték a kartellek kábítószer-termelését, maguk is termelték azt a fennhatóságuk alatt álló területeken, és egyre aktívabban kapcsolódtak be a nemzetközi kábítószer-bűnözésbe.

A politikailag támogatott nemzetközi terrorizmus, a nemzetközi szervezett bűnözés, illetve azon belül is a kábítószer-bűnözés kapcsolatának, gyökereinek és eszköztárának elemzése szerepet játszhat az ellenük folytatott küzdelem hatékonyságának növelésében, továbbá a fegyveres és bűnüldöző szervezetek személyi állományának felkészítésében.

A kutatási probléma azonosítása

A szakirodalomban jelentős számú publikáció jelent meg az aszimmetrikus hadviselésről, a gerilla-műveletekről és a terrorizmusról, különös tekintettel a 21. századi, az iszlámra, mint ideológiai bázisra hivatkozó terrorizmusra. A nemzetközi szervezett bűnözéssel, és annak egyik legjövődomezőbb területével, a kábítószer-bűncselekményekkel is számos tanulmány foglalkozik.

Latin-Amerika szintén gyakori témája a szubkontinenssel foglalkozó kutatóknak, politológusoknak és történészeknek, ám a fenti területeket átfogó összefüggések kutatása, elemzése és értékelése a nemzetbiztonsági szolgálatok és a terrorelhárítás számára is fontos szempontok alapján eddig még nem történt meg. Az ilyen munka elkészítése a terrorizmus diverzifikációja, paradigmaváltása és a bűncselekményfajták konvergenciája időszakában egyre sürgetőbbé vált.

A disszertáció céljai

A Latin- Amerikával, a terrorizmussal és a szervezett bűnözéssel kapcsolatos általános ismeretek eléggé felszínesek, korlátozottak. Ezek alapján szükségesnek tűnik a szubkontinens kontextusába helyezve vizsgálni a terrorizmus, illetve az azzal összefüggő, ahhoz vezető tényezők egymásra hatását. Mindennek háttérét Latin-Amerika fejlődésének idővonala adja.

1. Szeretném bizonyítani, hogy a latin-amerikai civilizációk társadalmi-történelmi gyökerei alapvetően meghatározták a terrorizmus latin-amerikai megjelenési formáit és más paramétereit, a globálisan egységesként felfogható terrorizmuson belül.

2. Be kívánom mutatni, hogy a világméretű terrorizmus legfontosabb tényezői jelenleg paradigma-váltáson mennek át, amely rendkívül szoros összefüggésben van a terrorszervezetek további tevékenységének perspektíváival, mindenütt, így Latin-Amerikában is. Ezt több ország példájával támasztom alá.

3. Fel kívánom tártani, hogy az államfejlődés során melyek voltak az egyedi jelleg irányába ható tényezők, illetve a szubkontinens nemzetállamainak kialakulási sajátosságai mennyiben határozták meg azok helyzetét a terrorizmus jellegzetességeivel összehasonlítva.

4. Vizsgálni kívánom a latin-amerikai baloldali forradalmi mozgalmak és terrorszervezetek fejlődési sajátosságait, különös tekintettel a bolsevik forradalomelmélettel való inkompatibilitásra, illetve ennek következményeire a kontinens politikai mozgalmaira.

5. Nagy figyelmet kívánok szentelni az állami terrorizmus, mint a terrorizmus sajátos formájának bemutatására, több ország, több évtizedre kiterjedő példáján.

6. Foglalkozni kívánok a kábítószer-bűnözés háttérével, ezen belül a kokain előállításának, feldolgozásának és forgalmazásának gazdasági-pénzügyi háttérével, illetve annak jelentőségével a

terrorfinanszírozásban. Szeretném bemutatni, a kábítószer-bűnözés, és azok szindikátusainak szerepét a szubkontinens politikai és gazdasági életében, illetve milyen játszotta Szovjetunió és a vele szövetséges országok, továbbá az általuk támogatott baloldali terrorszervezetek és kormányok a nemzetközi kábítószer-bűnözésben.

7. Be kívánom mutatni, hogyan jelent meg a Hezbollah a latin-amerikai térségben és azt, mely országok vannak hasonló hatásnak kitéve. Példák segítségével kívánom alátámasztani, hogy Latin-Amerikában már vannak országok, ahol a nemzetközi – nem latin-amerikai gyökerű – terrorszervezetek behatolása előrehaladott fázisban van.

8. Nagy figyelmet kívánok fordítani a terrorfinanszírozás új lehetőségeire és logisztikai eszköztárára.

9. Fel kívánom tární, hogy a 21. század elején, a körülmények jelenlegi ismeretében, milyen irányt vehet Latin-Amerikában a terrorizmus.

A disszertáció hipotézisei

Az értekezésben a kutatási célkitűzésekkel összhangban az alábbi hipotéziseket vizsgálom:

1. A terrorizmusnak vannak kifejezetten latin-amerikai, ideológiai, műveleti jellegzetességei, továbbá kulturális gyökerekre visszavezethető, az elkövetési módban is kifejeződő sajátosságai. Új keletű sajátosság egy terrorszervezet domináns és rendkívül aktív jelenléte a szubkontinensen.

2. A terrorizmus paradigmaváltáson megy keresztül, melynek egyik jellemzője az erőszakos jelleg csökkenése és ezzel párhuzamosan a látens társadalmi veszélyesség fokozódása, másik jellemzője pedig az erőteljesebb konvergencia a transznacionális kábítószerbűnözéssel. A paradigmaváltás több helyi, azaz latin-amerikai gyökerű terrorszervezet visszaszorulása, megszűnése mellett, a Kolumbiai Forradalmi Fegyveres Erők (FARC) és a kolumbiai kormány között megkötött megállapodásban is tetet ölt, ugyanakkor a Déli Kúp északi- és észak-keleti részében még aktív, a kábítószer-bűnözésben is érdekelt terrorszervezetek tovább folytatják tevékenységüket.

3. Az első és a második pontban említett hipotézis komplexitásából az következik, hogy a nemzetközi terrorizmus számára a szubkontinens a nem elsődlegesen az erőszakon alapuló,

hanem a gazdasági, pénzügyi, társadalmi eszközökkel megszerezhető háttér szerepét tölti be.

Az első hipotézis vizsgálata a latin-amerikai történelmi folyamatok háttere előtt végbemenő ideológiai, politikai, belpolitikai, katonai és gazdasági változások hatására kialakult, a régióbeli terrorizmusra jellemző sajátosságok elemző-értékelő feltárásával és leírásával, a jelentős tényezőként számon tartott, állami és nem állami szereplők bemutatásával valósul meg.

A második hipotézis fejtegetése során konkrét esetek segítségével mutatom be a kábítószerbűnözés és a terrorizmus között létrejött, üzleti alapú, szervezeti jellegű kapcsolatokat, érintve azok nem latin-amerikai vonatkozásait is.

A harmadik hipotézis vizsgálatát szintén konkrét esetek elemzésével végzem el, melyek több ország vonatkozásában is láthatóvá teszik a meggyengült kormányozhatóság következtében a társadalmi politikai, gazdasági, kulturális struktúrákba való beépülést, és ennek következtében a terrorizmus széleskörű támogatását.

A disszertáció módszertana

A terrorizmus latin-amerikai gyökereinek, ideológiai és kulturális alapjainak, megjelenési formáinak és más jellegzetességeinek kritikai szemléletű felvázolása rendkívüli kihívás. Alapvető jelentőségű a források kritikai elemzése, az adott időszakra jellemző tényezők és az ezekből levezethető következmények bemutatása. Ehhez szervesen kapcsolódik annak elemzése, hogy az egyes vizsgált időszakok kumulatív hatása hogyan befolyásolta a latin-amerikai folyamatokat általában és specifikusan, továbbá, hogy ezek a specifikus jelenségek hogyan hatottak a kontinentális folyamatok egészére.

A munka során az egyik legfontosabb módszer az összehasonlító, vagy komparatív elemzés volt. Ez, mint eszköz jelenik meg például José Carlos Mariátegui és Víctor Haya de la Torre munkásságának összehasonlításakor, vagy a bolsevik forradalomelmélet által hirdetett művelési terület és a latin-amerikai gerilla-mozgalmak művelési terület közötti ideológiai különbségek összevetésekor. Mivel ez az elemzési módszer alkalmas nem csupán az összehasonlított tények, folyamatok és jelenségek legjelentősebb különbségeinek szemléltetésére, hanem a finomabb eltérések megjelenítésére is, több más helyen is felhasználtam.

A kutatás eredményei

A kutatás eredményeként sikerült pozitív válaszokat adni a megfogalmazott kérdésekre. Az első hipotézist kutatva:

1. Láthatóvá és érzékelhetővé vált, hogy a szubkontinens eredeti etno-kulturális jellemzőiből kiindulva a politikai, gazdasági fejlődési sajátosságok, valamint a mindenkori globális és regionális erőviszonyok ismeretében levezethetők és ok-okozati összefüggésbe állíthatók a terrorizmusnak a kifejezetten Latin-Amerikára jellemző tulajdonságainak kialakulására ható tényezők. Előbb a gyarmatosító hatalmak egymással való küzdelme a szubkontinensen, majd a függetlenségi háborúk időszakának sajátosságai, később az Amerikai Egyesült Államok latin-amerikai szerepvállalása, befolyásának kezdete és annak kiterjesztése, az a sajátosság, amely a mai napig rendkívül erős befolyással bír a térségre egészében és valamennyi országra egyenként. Az Amerika-ellenesség és a hozzá köthető lehetséges fejlődési irányok között már 1895-ben Kubában megjelent a fegyveres harc, mint alternatíva. Később a marxista-leninista ideológia és forradalomelmélet mellett a maoista megközelítés is teret nyert a gazdaságilag és társadalmilag hátrányosabb helyzetű országokban.

2. A hatvanas-hetvenes években a forradalmi harcot – a terror eszközeivel – megvívni szándékozó szervezetek leggyakrabban a szocialista országoktól, a Szovjetuniótól, Kubától, a Német Demokratikus Köztársaságtól és Csehszlovákiától kaptak kiképzési, anyagi, pénzügyi, logisztikai és műveleti támogatást.

3. Az etno-kulturális és vallási hagyományok miatt az elkövetési mód is jelentősen eltért a Közel-Keleten megismert módoktól. Latin-Amerikában nem volt egyszemélyi elkövető, inkább a csoportos elkövetési módot alkalmazták, nem volt nagyszámú polgári áldozattal járó lánc-robbantásos merénylet piacokon, inkább a konkrét katonai, rendvédelmi célpontokat támadták, és nem voltak „magányos farkasok” sem.

4. Az állami szereplők, vagy hozzájuk köthető szervezetek által elkövetett, a polgári lakosság megfélemlítését, illetve a politikai ellenfelek megsemmisítését célzó terror alkalmazása több országban – Chilében, Peruban, Kolumbiában, Guatemalában, El Salvadorban és Nicaraguában – jellemzővé vált.

5. Az Iráni Forradalmi Gárda által irányított Hezbollah jelenléte alapvetően sajátos irányt szabott és szab néhány latin-amerikai ország fejlődésének. A csendes gazdasági, pénzügyi, kulturális és más területeken végrehajtott behatolás és területfoglalás eredményeként a Hezbollah, illetve a hozzá köthető személyek és szervezetek növekvő és terjedő politikai befolyásra tesznek szert. Az elmúlt negyedszázad alatt a Hezbollah – az általa elkövetett két argentinai bombatámadás ellenére – nem elsősorban az erőszakcselekmények végrehajtójaként hagyja névjegyét Latin-Amerikában, hanem mint az általa közvetítőkön keresztül létrehozott vállalkozások révén folytatott legális és féllegális, vagy éppen illegális gazdasági, pénzügyi, kulturális és kereskedelmi tevékenységből támogatott terrorfinanszírozás kedvezményezettje.

A második hipotézis bizonyítására

1. megvizsgáltuk a terrorizmus latin-amerikai sajátosságait, illetve terrorcselekmények nemzetközi tendenciáit és az azokat kiváltó okokat. Nyilvánvalóvá vált, hogy miközben a terrorizmust eszközként használó szervezetek stratégiai céljai – a hatalom megragadása, kisajátítása, a gazdasági és pénzügyi erőforrások birtokba vétele – változatlanok, az azokhoz vezető út, a felhasznált eszközök és módszerek, taktikai eljárások megváltoztak. A terrorszervezetek a pénzügyi források megteremtése érdekében egyre inkább váltak a kábítószer-bűnözés résztvevőivé, mint a forradalmi célok megvalósítóivá. A nemzetközi szervezett bűnözés mint üzleti partner, régóta ellátója, beszállítója és szolgáltatója volt – és maradt – a terrorszervezeteknek. A taktikai érdekközösség által létrehozott, a tevékenységek komplementer jellegén alapuló együttműködés szervezeti kereteket is nyert. Ez a konvergencia a terrorszervezetek és a nemzetközi szervezett, elsősorban kábítószer-bűnözői szervezetek között valósul meg Latin-Amerikában.

2. A konvergencia másik megjelenési területe a lassabb, de szélesebb körű, a társadalmakban inkább pozitív benyomást tevő, és ennek megfelelően támogatást kiváltó gazdasági, kereskedelmi, kulturális tevékenységen, az oktatás támogatásán, saját iskolák, tankörök, sportkörök nyitásán keresztül, konspiráltan valósul meg. A társadalmak marginális rétegeiben felhalmozódott feszültségek fogékonyra teszik ezeket a csoportokat a felkínált kedvező lehetőségekre, így észrevétlenül kialakulhat a terrorszervezetek

leplezett helyi képviselőit támogató választói közösség. Ezzel megnyitható az út a politikai hatalomba. Ezzel párhuzamosan aktívabbá válnak a terrorszervezetek leplezett illegális tevékenységének más, hagyományos típusai. Az erőszakos bűncselekményekből származó bevételekből és a társadalmi beépülést segítő vállalkozásokból származó források mellett növekvő jelentőségre tett szert a kábítószer-bűnözésben való aktív részvétel.

3. A hipotézisben említett Kolumbiai Forradalmi Fegyveres Erők (FARC) és a kolumbiai Kormány által megkötött megállapodás a paradigmaváltás ékesszóló példája. A szervezetnek lehetősége van arra, hogy a hatalom részese legyen, és céljait adott helyzetben, legálisan, politikai harc útján, fegyveres erőszak nélkül valósítsa meg. Más szervezetek, a Nemzeti Felszabadító Hadsereg, az ELN Kolumbiában, vagy a Fényes Ösvény Peruban már inkább aktív szereplői a nemzetközi kábítószer-bűnözésnek, mint forradalmi célokat megvalósító terrorcselekmények elkövetői.

A harmadik hipotézis igazolásaként nyilvánvalóvá vált, hogy a nemzetközi terrorizmus számára a szubkontinens a háttér szerepét tölti be. Az erőszakcselekmények, a csoportos, több személy sérelmére, azonos időben elkövetett, csoportos emberölések legnagyobb része a drokartellek közötti leszámolásokhoz köthető. A politikai hatalom hosszútávú, lassú folyamattal történő megszerzése, mint cél megkívánja, hogy minél kisebb láthatóság mellett, minél szélesebb bázist kialakítva teremtsék meg a hosszútávú – nem csupán a szubkontinensen folytatandó – tevékenységük megbízható, stabil, jövedelmező anyagi-pénzügyi bázisát.

Latin-Amerika egyedi jellege

Az ötvenes-hatvanas évek ideológiai sokszínűsége, a marxizmus-leninizmus és a maoizmus közötti feszültség, a kubai forradalom győzelme, az ezt követő viták, a potenciális ellenség ki- és megjelölése időszakában végbement radikalizálódás eredményeként létrejött egyes szervezetek további radikalizáción mentek át, ami elvezetett a terrorszervezetté válásukhoz. Az európai és latin-amerikai terrorizmus közötti, a cselekmények számában kimutatható az időszakra jellemző különbségek jól szemléltetik a terrorizmus latin-

amerikai elterjedésének dinamikáját, amit alátámaszt a Latin-Amerikában – Argentínában, Kolumbiában, Uruguayban és Peruban – létrejött szervezetek legjelentősebb támadásainak bemutatása is. A hatvanas években már megjelent az állami terrorizmus is.

A műveleti területek összehasonlítása rávilágított a terrorszervezetek ideológiai alapjainak sajátos vonásaira, illetve az ebből fakadó következményekre. A maoista elmélet szerint a forradalom bázisa a vidéki parasztság, míg a marxista-leninista forradalomelmélet a városi ipari munkásságot tekinti a forradalom vezető erejének, így az ezen az ideológiai alapon álló terrorszervezetek inkább a városokban szerveződtek és követtek el terrorcselekményeket. Figyelemreméltó, hogy az elmélettel szemben nem a munkásság alkotta a vezető erőt közöttük, hanem a városi, középosztálybeli értelmiség. Itt is megjelenik a Latin-Amerikában elkövetett terrorcselekmények egyik sajátossága, a csoportos elkövetési mód.

A fejezet következő része éppen azzal foglalkozik, miért nincsenek egyszemélyi – „magányos farkas” – elkövetők Latin-Amerikában? Ennek történelmi, kulturális, etnikai, vallási, demográfiai és taktikai okai is vannak, melyek a radikalizáció folyamatában már a csoportos cselekvés és nem az egyszemélyi áldozatvállalás irányában hatnak.

Habár a terrorizmus latin-amerikai nem állami szereplőire nem volt jellemző, hogy a szubkontinens határain kívül követtek volna el terrortámadást, ezt az állami szereplők közül a chilei katonai diktatúra több esetben is megtette.

Latin-Amerika néhányszor külföldi terrorszervezetek műveleti területévé vált. Ezek közül a két legismertebb a Hezbollah által a Buenos Aires-i Izraeli Nagykövetség és az argentinai zsidó közösség központja ellen elkövetett robbantásos merénylet.

Az állami terrorizmussal kapcsolatban a fejezetben helyet kap Argentínában az állami szereplők által alkalmazott terror, továbbá az állami terrorizmus chilei és perui példáinak bemutatása. A terrorizmus exportja a terrorizmus globalizálódásának egyik korai előzménye volt. Ennek alapjait vizsgálva nyilvánvalóvá válik a marxista-leninista, trockista és maoista irányzatok meghatározó szerepe, ami szükségessé teszi a Latin-Amerikára jellemző, helyi gyökerű néhány ideológiai áramlat áttekintését. Két sajátos tényező a José Carlos Mariátegui-féle marxista-leninista forradalmi ideológia és a Víctor Haya de la Torre

nevéhez köthető autentikus latin-amerikai megoldásokat kereső, mind az amerikai (USA), mind pedig a szovjet modellt elvető ideológia. Itt kerül bemutatásra a szubkontinensre – és már nem csak a térségre jellemző irányzat – a populizmus is, amely egy sajátos helyi válasz volt és maradt a nemzetközi kihívásokra. Ez az irányzat óriási befolyásra tett szert leginkább Argentínában, de hatással volt más országokra is.

Ez a fejezet rész tárja fel a függetlenségi gondolat, mint ideológiai alap jelentőségét, bemutatva a függetlenséghez és az államisághoz vezető küzdelem néhány állomását és eseményét, amelyben történelmi szerepet játszanak az Amerikai Egyesült Államok által gyakorolt politikai, gazdasági, kulturális, társadalmi és katonai dominancia elleni harcok is.

Latin-Amerikáról szólva nem lehet megkerülni a római katolikus egyházat, mint a társadalmi és politikai élet egyik legtekintélyesebb hagyományos szereplőjét. Az egyház helyzetében és megítélésében a 20. században beállott változások pontosan tükrözték a latin-amerikai társadalmak forrongását, kiütkeresését és belső harcait.

Külföldi terrorszervezetek jelenléte és tevékenysége Latin-Amerikában

Latin-Amerika területén nem alakult ki olyan éles, folyamatos erőszakkal súlyosbított szembenállás, mint a Közel-Keleten. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a közel-keleti gyökerű terrorizmus nem érinti Latin-Amerikát. Ez az „érintés” leginkább az iráni kormányzat és a Forradalmi Gárda által támogatott Hezbollah gazdasági, pénzügyi, kereskedelmi, társadalmi, kulturális, oktatási területen kifejtett pozíciószerezésében érhető tetten. A szervezet tevékenysége felöleli a „fehér”, a „szürke” és a „fekete” zónát is. Legális export-import vállalkozásokon, pénzváltókon és más vendéglátó-ipari és kereskedelmi, jótékonyági, kulturális és oktatási intézményeken keresztül pénzüsségeket gyűjtenek és továbbítanak a kiépített és fedett hálózatokon keresztül, több közvetítő ponton át a Hezbollahnak, amely globális méretekben képes és kész terrorcselekmények tervezésére, előkészítésére és végrehajtására. Gazdasági és társadalmi terjeszkedése nyomán az adott szűkebb és szélesebb értelemben vett közösségre képes hatást gyakorolni, akár jelentős kérdésekben is befolyásolni döntésüket, ezáltal növekvő és stabil befolyásra tehet

szert egészen a felső szintű döntéshozó körökig. Módszereik között változatlanul megtalálható a korrupció is. A Hezbollah, az előbb felsorolt területeken működő és más szervezeti kapcsolatain keresztül aktív részese a latin-amerikai termelőktől és feldolgozóktól a világ többi tája felé irányuló kábítószer-kereskedelemnek is. Ehhez a Közel-Keleten, a konfliktusövezetek periferiáján már megszerezte a képességet és tudást, mint a metamfetaminok és más tudatmódosító szerek – dizájner-drogok – egyik legnagyobb előállítója. A fehér - szürke - fekete tevékenység egyik legfontosabb területe a Hármashatár térsége, Paraguay, Argentína és Brazília határán. A Hezbollah tevékenységét megkönnyíti a folyamatosan jelenlévő korrupció és a gyenge paraguayi igazságszolgáltatás és terrorelhárítás.

Az iráni támogatást élvező szervezet terjeszkedését kíséri a teheráni diplomáciai terjeszkedés is. Ennek egyik legnyilvánvalóbb jele a több mint baráti, szoros kapcsolatok kiépítése Venezuelában. Több, a Hezbollahhoz köthető személy venezuelai útleveleket használt utazásai során. A kapcsolatok szorosra fűzésében kiemelkedő szerepet játszott Tareck Zaidan El Aissami Maddah, aki belügy- és igazságügyi minisztere, tartományi kormányzója, valamint alelnöke is volt már Venezuelának. A terrorfinanszírozáshoz, a Hezbollah pénzügyi hátterének kiépítéséhez több bankot is felhasználtak, így a Banco Bilbao Viscaya Argentaria-t (BBVA), a Libanoni Kanadai Bankot (LCB), a HSBC-csoporthoz tartozó bankokat és másokat.

Ugyan más terrorszervezetek, elsősorban a Palesztin Felszabadítási Szervezet tagszervezetei tartottak fenn kapcsolatot Kubával és Nicaraguával, ám a Hezbollahra jellemző állandó jelenlétet nem építettek ki a szubkontinensen. A Hezbollah térnyerése és jelenléte – éppen a szervezet rendkívüli hatékonysága és tagjainak magas harcértéke miatt – rendkívül kockázatosá tette volna más terrorszervezet megtelepedési kísérletét Latin-Amerikában. Az érdeklődés hiányának másik oka, hogy a többi ismert, nem latin-amerikai gyökerű terrorszervezet esetében, pl. al-Kaida, Iszlám Állam, a stratégia és a taktika is élesen eltért a Hezbollah koncepciójától.

A terrorszervezetek és a narkókartellek kapcsolata

Több egyezés is van a terrorszervezetek és bűnözői szindikátusok között. Mindkettő – bár eltérő célok érdekében és indíttatással –

dinamikusan változó aszimmetrikus módszereket és taktikai eljárásokat kell, hogy alkalmazzon, megelőzendő a rendvédelmi és terrorelhárító szervezetek sikeres beavatkozását. Tapasztható egy sajátos konvergencia mindkét szervezet saját tevékenységén belül, de abban is, hogy a terrrorszervezetek a működéshez szükséges anyagi-logisztikai, pénzügyi feltételeket a nemzetközi szervezett bűnözői csoportokkal együttműködve, szakosítottan, egyes feladatokra lebontva teremtik meg. Az együttműködés különösen erős a nemzetközi kábítószer-bűnözés terén. A szervezett bűnözői csoportok nyújtanak segítséget a kábítószer piacra juttatásában – a saját maguk előállította kábítószer mellett – valamint tevékeny részt vállalnak az embercsempészetben, különösen Mexikó északi és az Amerikai Egyesült Államok déli határán. A szervezett bűnözés és a terrrorszervezetek közötti konvergencia sajátos jelleget is ölthet, amikor egy terrrorszervezet a korábban már említett lassú behatolás és térnyerés érdekében diverzifikálja tevékenységét, legális vállalkozások egymásra épülő hálózatát hozva létre, vagyis egy cél érdekében összefogja, de nem egyesíti a részfeladatokat ellátó csoportokat. A terrrorszervezetek és a szervezett bűnözés konvergenciájának kiváló példája a 2015-ös párizsi és a 2016-os brüsszeli merényletek előkészítése, illetve a szervezeti szintű együttműködés az embercsempészésben a Hezbollah és a Los Zetas kartell között Mexikóban. A Hezbollah által üzemeltetett hálózatok nemcsak Latin-Amerikában vannak jelen, de ott vannak Afrikában, a Közel-Keleten, és üzleti kapcsolataik révén az Európai Unióban is.

2001. szeptember 11-e után az amerikai és a mexikói hatóságok is vizsgálták az al-Kaida lehetséges jelenlétét a térségben, de ez nem nyert bizonyítást. Az viszont tény, hogy a közép-kelet-európai szervezett bűnözői csoportoknak üzleti kapcsolataik vannak mexikói szervezett bűnözői csoportokkal. A kapcsolati lista európai részében ott szerepelnek Dél-Európa, Közép-Európa, a Balkán, és Kaukázus országai, valamint Oroszország és Ukrajna is.

Összegzett következtetés

A 21. századra Latin-Amerikában az autentikus, szubkontinentális gyökerű és motivációjú terrorizmus idejétmúlttá vált. Megváltozott a szegénységet folyamatosan újratermelő jelenségek komplexuma, de kumulált hatása változatlan: a reménytelenség, kiúttalanság, a

kiégettség. A katolikus egyház tekintélye is csökkent, társadalmi szerepe megnőtt, ám érdekérvényesítő képessége csökkent. A demokratikus elvek nem lettek a napi hatalomgyakorlás részévé. A ciklikus gazdasági válságjelenségek közötti rövid idő, ami alatt nem lehetséges a stabil gazdasághoz szükséges pénzügyi és termelési struktúrák kialakítása, folyamatosan hátráltatja a társadalmi, gazdasági és belpolitikai egyensúly elérését. A szubkontinensen mára megszűnt a domináns ideológiák harca, valójában nincs is domináns ideológia. Valamennyi országban kisebb, vagy nagyobb mértékben jellemző a nemzeti alapú populizmus, ami magyarázata a sikeres latin-amerikai integráció hiányának is. A 21. században a latin-amerikai terrorizmus, mint szervezett tevékenység, nem értelmezhető. Ugyanakkor az ideológiai vákuum és a gazdasági, politikai, társadalmi és erkölcsi kataklizmák több országban is lehetővé teszik a Latin-Amerikától idegen indíttatású terrorszervezetek térnyerését a társadalmi lét szinte minden területén. Így válhat a védekezésképtelen szubkontinens az újfajta, ideológiailag idegen terrorizmus logisztikai és pénzügyi bázisává, a terroristák menedékkévé és esetlegesen a terrorizmus egyik irányító-központjává.

Új tudományos eredmények

1. Az értekezés komplex történelmi kontextusba helyezte a terrorizmus, mint jelenség és érdekérvényesítő eszköz kialakulását és fejlődését Latin-Amerikában.
2. Kimutattam, hogy a terrorizmusnak vannak kifejezetten latin-amerikai, ideológiai, műveleti jellegzetességei, továbbá kulturális gyökerekre visszavezethető, az elkövetési módban is kifejeződő sajátosságai.
3. Igazoltam, hogy az egyes baloldali gerilla-csoportok, illetve terrorszervezetek műveleti sajátosságai, valamint az adott szervezet ideológiai alapjainak részét képező forradalomelmélet jellegzetességei között közvetlen összefüggés van.
4. Bizonyítottam, hogy a terrorizmusra Latin-Amerikában az oroszországi és szovjet politikai eszmék mellett saját, a szubkontinens talaján kialakult eszme, a populizmus is hatással volt.
5. Példákkal igazoltam, hogy Latin-Amerikában nincsenek meg a feltételei a közel-keletihez hasonló terrorszervezetek kialakulásának, az ottanihoz hasonló terrorcselekmények elkövetésének, illetve, .

miért nincs létjogosultsága Latin-Amerikában az úgynevezett „magányos farkas” elkövetési módszernek.

6. Ok-okozati összefüggésbe állítottam a globális terrorellenes harcban elért nemzetközi sikereket, illetve a globális erőviszonyokban beállott változásokat a terrorizmus diverzifikációjának, paradigmaváltásának megjelenési formáival a szubkontinensen, a vizsgált időszakban.

7. Bizonyítottam, hogy a terrorizmus paradigmaváltásával a látens társadalmi veszélyesség fokozódik, továbbá, valamint nő a konvergencia a transznacionális kábítószerbűnözéssel.

8. Átfogóan elemeztem Latin-Amerika válsággal küzdő országaiban a paradigmaváltáson átesett nemzetközi terrorizmus térnyerésének perspektíváit és kiszámítható hatását a szubkontinens jövőjére.

9. Igazoltam a nemzetközi szervezett bűnözés, a kábítószer-szindikátusok és a terrorszervezetek érdekazonossága és hasonlósága alapján működő többszintű konvergenciában rejlő stratégiai nemzetbiztonsági és globális terrorelhárítási kockázatot.

10. Bizonyítottam, hogy a nemzetközi terrorizmus számára a szubkontinens az erőszakmentesen megszerezhető háttér szerepével bír.

Az értekezés kutatási és tudományos értékeinek gyakorlati felhasználhatósága

A Latin-Amerikával foglalkozó kutatások eredményei, azok következtetései a nemzetbiztonság terrorelhárítási szakmai, felderítési, műveleti, gazdaságvédelmi és politikai területein használhatók fel.

A terrorizmus állami és nem állami szereplői közötti viszony elemzésével, továbbá a marxista-leninista forradalomelmélet és a maoista elmélet közötti összehasonlítással és ennek a gerillaharcra gyakorolt hatása leírásával az értekezés segít az időszak eszmetörténetének bemutatásában.

További kutatásra vár a terrorszervezetek, a szervezett bűnözői csoportok és drokartellek tevékenysége Európában.

Az értekezés alkalmazható a terrorelhárítási és nemzetbiztonsági szervek állományának továbbképzésére, továbbá az elmező-értékelő munkában és a döntéselőkészítésben.

A disszertáció, felhasználható az Egyetem karain a téma iránt érdeklődő kutatók és hallgatók munkájának támogatására.

Főbb szakirodalmi források

- Anderle Ádám, *Latin-Amerika története* (Pannonica, 1998).
- Andrew, Christopher - Mitrokhin, Vasili, *The World Was Going Our Way: The KGB and the Battle for the Third World* (Basic Books, 2006).
- Bács Zoltán György; Hegedűs Barbara; Racs Marianna; Soltész Béla; Szente-Varga Mónika, *Dél-Amerika a 21. században – társadalmi, gazdasági és politikai konfliktusok* (Dialóg Campus, 2019).
- Costanza William, Hizballah and its Mission in Latin America, *Studies in Conflict & Terrorism* 35, no. 3 (2012), 193–210, <https://doi.org/10.1080/1057610X.2012.648155>
- FBI, Terrorist Research and Analytical Center, *Terrorism in the United States* (Department of Justice, 1991).
- Fischer Ferenc, Ibero-Amerika országai a 21. század eleji globális geopolitikai sakkjátszmán, in: Ormos Mária, szerk. *Megroppan a világtrend: A nagyhatalmak úton egy új világ felé* (Argumentum Kiadó, 2016), 171–193.
- Gál István László, A terrorizmus finanszírozásának fogalma és technikái a XXI. században, *Szakmai Szemle* 14, no. 2 (2016), 81–98.
- Ganor, Boaz - Halperin Wernli, Miri, The Infiltration of Terrorist Organizations Into the Pharmaceutical Industry: Hezbollah as a Case Study, *Studies in Conflict & Terrorism* 36, no. 9 (2013), 699–712, <https://doi.org/10.1080/1057610X.2013.813244>
- Hager, Robert P., Jr., Latin American Terrorism and the Soviet Connection Revisited, *Terrorism and Political Violence* 2, no. 3 (1990), 258–288, <http://dx.doi.org/10.1080/09546559008427066>
- Hankiss Ágnes, A magányos farkas legendája. Terrorista hálózatok, *Arc és álarc* 1, no. 2–3 (2017), 201–227.
- Hazleton, William A. - Woy-Hazleton, Sandra, Sendero Luminoso: A communist party crosses a river of blood, *Terrorism and Political Violence* 4, no. 2 (1992), 62–83, <https://doi.org/10.1080/09546559208427149>
- Horváth Gyula, *A peronizmus* (magánkiadás, 1996).
- Hudson, R. A., Castro's America Department: Systemizing Insurgencies in Latin America, *Terrorism* 9, no. 2 (1987), 134–135, <https://doi.org/10.1080/10576108708435624>

- Kaiser Ferenc - Tálás Péter, Politikai erőszakformák, *Nemzet és Biztonság* 4, no. 5-6 (2012), 133–156.
- Lilón, Domingo; Dantas da Cruz, Miguel; Sánchez Román, José Antonio; Nagy Marcel; Santosné Blastik Margit; Semsey Viktória, Szilágyi Ágnes Judit, *Latin-Amerika, 1750-1840. A gyarmati rendszer felbomlásától a független államok megalakulásáig* (Károli Gáspár Református Egyetem – L'Harmattan Kiadó, 2013).
- Lopez-Alves, Fernando, Political crises, strategic choices, and terrorism: The rise and fall of the Uruguayan Tupamaros, *Terrorism and Political Violence* 1, no. 2 (1989), 202–241, <https://doi.org/10.1080/09546558908427023>
- Makarenko, Tamara, The Crime-Terror Continuum: Tracing the Interplay between Transnational Organised Crime and Terrorism, *Global Crime* 6, no. 1 (2004), 129–145, <https://doi.org/10.1080/1744057042000297025>
- Mariátegui, José Carlos, *7 ensayos de interpretación del a realidad peruana* (Biblioteca Ayacucho, 2007).
- Mason, T. David – Campany, Christopher, Guerrillas, drugs and peasants: The rational peasant and the war on drugs in Peru, *Terrorism and Political Violence* 7, no. 4 (1995), 140-170, <https://doi.org/10.1080/09546559508427322>
- Molano Alfredo, The Evolution of The FARC: A Guerrilla Group's Long History, *NACLA Report on the Americas* 34, no. 2 (2000), 23–31, <https://doi.org/10.1080/10714839.2000.11722627>
- Rudner, Martin, Hizbullah Terrorism Finance: Fund-Raising and Money-Laundering, *Studies in Conflict & Terrorism* 33, no. 8 (2010), 700–715, <https://doi.org/10.1080/1057610X.2010.494169>
- Tomolya János - Padányi József, A terrorizmus és a gerilla hadviselés azonosságai és különbségei, *Hadtudomány* 24, no. 1 (2014), 126–154.

A szerzőnek a témával kapcsolatban megjelent publikációi

- Bács Zoltán György, Argentína, in: Szente-Varga Mónika - Bács Zoltán György, szerk., *Dél-Amerika a 21. században – társadalmi, gazdasági és politikai konfliktusok* (Dialóg Campus, 2019), 11–24.
- Bács Zoltán György, Uruguay, in: Szente-Varga Mónika - Bács Zoltán György, szerk., *Dél-Amerika a 21. században – társadalmi, gazdasági és politikai konfliktusok* (Dialóg Campus, 2019), 149–161.

- Bács Zoltán György - Hegedűs Barbara, Kolumbia, in: Szente-Varga Mónika - Bács Zoltán György, szerk., *Dél-Amerika a 21. században – társadalmi, gazdasági és politikai konfliktusok* (Dialóg Campus, 2019), 93–106.
- Bács Zoltán György; Kasznár, Attila: Is the lone perpetrator really alone?, *Defence Review* 146, no. 1 (2018), 17–26.
- Bács Zoltán György, Basic Socio-philosophical Incompatibilities, Strategies and Developing Practices as New Security Challenges in 2018, *Nemzetbiztonsági Szemle*, Special Issue, (2018), 5–21.
- Bács Zoltán György, Miért nincs "magányos farkas" Latin Amerikában?, *Arc és álarc* 1, no. 2-3 (2017), 191–199.
- Bács Zoltán György: A latin-amerikai terrorizmus gyökerei és azok néhány következménye, *Terror & Elhárítás* 6, no. 1-2. (2017), 114–172.
- Bács Zoltán György: A radikalizáció és a terrorizmus kapcsolata, egyes formái, gondolatok a megelőzés lehetséges perspektíváiról, *Nemzetbiztonsági Szemle* 5, no. 1 (2017), 5–26.
- Bács Zoltán György, El terrorismo contemporáneo y América Latina, *Iberoamericana Quinquecclesiensis* 15 (2017), pp. 167–172.
- Kasznár, Attila; Bács Zoltán György; Zalai-Göbölös, Noémi: A terrorfenyegetés forrásai, in: Kasznár, Attila (szerk.) *Bevezetés a terrorelhárítás alapjaiba* (Campus Kiadó, 2017), 11-48.
- Bács Zoltán György: 1815-2015: Two Hundred Years of Differences in Certain Ideological and Political Terminologies and Political Institutions between Europe and Latin America, *National Security Review* 1 (2016), 35–40.
- Bács Zoltán György, 1815 – 2015: 200 años de divergencias en términos ideológico-políticos e instituciones políticas entre Europa y América Latina, *Iberoamericana Quinquecclesiensis* 14 (2016), 25–30.
- Bács Zoltán György, Algunas consecuencias de la 1a Guerra Mundial para la Iglesia Católica y de América Latina, *Iberoamericana Quinquecclesiensis* 13 (2015), 1–5.
- Bács Zoltán György: Ernesto Guevara és kultusza, *Egyenlítő* 6, no. 9 (2008), 21–26.

A doktori értekezés benyújtójának szakmai-tudományos életrajza

1982-ben végzett a moszkvai Nemzetközi Kapcsolatok Intézetének diplomácia szakán. 1984-ben Anderle Ádám javaslatára bekapcsolódott a József Attila Tudományegyetem középkori és egyetemes történeti tanszékén folyó latin-amerikai kutatási programba. Egyetemi doktori értekezését 1988-ban, „Summa cum Laude” minősítéssel védte meg a JATE-n, „Állam és egyház Chilében, az 1970-1980-as években” címmel.

1988 és 1998 között a Külügyminisztériumban szolgált. A moszkvai nagykövetségen konzulként, majd áthelyezése után a kijevi nagykövetség konzuli osztályvezetőjeként dolgozott. 1996-ban Garmisch-Partenkirchenben elvégezte a Biztonsági Tanulmányok George C. Marshall Európai Központját „demokratikus védelem-irányítás és -védelemgazdaság” szakon. Tanulmányai során elért teljesítménye elismeréseként William Perrytől, az USA védelmi miniszterétől és George Joulwan tábornoktól, a NATO Európai Erőinek főparancsnokától megkapta a „Kiválóságért” emlékérmét.

2003-tól a Külügyminisztérium ellenőrzési főosztályán dolgozik, majd 2004 és 2008 között első osztályú tanácsosként a Buenos-Airesi nagykövetség elsőbeosztottja, akkreditálva Montevideoba és Asuncióba is. Feladatai közé tartozott a kapcsolattartás a honvédelmi és rendvédelmi szervekkel.

2009-es bakui kihelyezéséig a KüM üzemeltetési vezetője volt, főosztályvezető-helyettesként. Azerbajdzsánban, majd Fehéroroszországban európai uniós elnökségi feladatokat látott el. 2015-ben kapott meghívást a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Terrorrelhárítási Tanszékére. Az MTMT-ben felsorolt publikációin kívül részt vett a Rendészettudományi Lexikon szerkesztésében, összeállításában, ahol a terrorizmussal kapcsolatos szócikk kidolgozásának jelentős része a nevéhez fűződik.

2015 óta Terrorrelhárítási Központ szakértője. Rendszeres előadója a Dél-Kelet Európai Együttműködési Szervezet (RACVIAC) képzéseinek, konferenciáinak Zágrábban, angol nyelven vezetett kurzust a globális biztonsági kihívásokról a Kodolányi Egyetemen, valamint a nemzetközi kapcsolatokról a Miskolci Egyetemen.